

**15-49 YAŞ EVLİ KADINLARIN KENDİ KENDİNE MEME
MUAYENE YÖNTEMİ İLE İLGİLİ BİLGİLERİ*****

Gülsün AYDEMİR* Halk Sağlığı Hemşireliği Stajyerleri**

ÖZET

Bu çalışmada 15-49 yaş* evli kadınların meme kanserlerinin erken tanısında kendi kendine meme muayene yöntemi ile ilgili bilgi düzeylerini ve bu muayeneyi uygulama durumlarını saptamak amacıyla ile yapılmıştır. Sonuçlar meme muayenesi uygulanmayan kadımların oranı %66.2'dir. Düzenli olarak (ayda 1 kez) bu muayeneyi uygulayanların oranı ise %24.5'tir.

Meme kanserleri, kadınlarda en sık görülen kanser türü olup, dünyada en ilkönce önemli bir sağlık sorunudur. Bu çalışmada, Erken evrelerden itibaren 15-49 yaş evli kadınların, meme kanserlerinin erken tanısında kendi kendine meme muayenesi ile ilgili bilgi düzeylerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma sonuçları, kadınların yaklaşık yarısının, kendi kendine meme muayene yöntemi konusunda önceden bilgilendirildiğini, ancak bu yöntemi tam olarak bilenlerin oranının çok düşük olduğunu göstermiştir.

Meme kanseri, tüm dünyada önemli bir hastalıktır ve Batı ülkelerinde ölüm nedenleri arasında önemli bir yer tutar. Örneğin, 100.000'de 5-7 ile 26.6 arasında değişmektedir (2). İlk önce kanserden ölüm, kalp-damar hastalıklarından sonra ikinci sırada olup, erkeklerde akciğer, mide ve gırtlak kanseri on sırada iken, kadınlarda meme, rahim, mide ve deri kanserleri sıklıklarına göre

* Ege Tıp Fak. Hemş. Y. O. Halk Sağl. Hemş. Araştırma Görevlisi (Dr.)

** Ege Cr. Hemş. Y. O. Halk Hems. 1989-90 Öğretim yılı stajyer öğrencileri

*** Bu çalışmada 22-25 Mayıs 1990 tarihlerinde II. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi'nde sunulmuştur.

siralanabilir (1, 4, 12). istatistikler, tum yasarn surest gOzanande tutu- lursa, her 11 kadından birinin meme kanserine yakalandigim goster- mektedir (7, 9).

Meme kanserinin kesin nedeni bugün için bilinmemekle birlikte, hastahgm ortaya cikrnasmda ban risk faktorleri olduğu anlasilrnak- tahr. Bu ha.zarlaytel Ye risk faktOrlerinin basmda aile hikayesi olup, yakrn akrabalanda meme kanseri olanlarda bu hastaligin ortaya gilana olasiligmin 3-5 kat daha fazla olduğu bildirilmektedir (7). Has- Wilk, 25 yasm altmda oldukça seyrek olup, yas tlerledikce hastaliga yakalanrna artmaktadır (1). Bundan basica meme kanserleri ile ilgili risk faktOrieri arasmda, emzirne ve goeuk dogurma, hormon tedavisi, iyonize radyasyon, virilsler, alkol sayilabilir (2, 3, 7). Ornegin, Hiroshima ye Nagazakrye atilan atom bombasim takiben radyasyona maruz kalan Japan kadmlarda, ayni yas grubundaki populusyondan beklenenden dahla yfiksek oranda meme kanseri gelisirnt hala siirmektedir (3). Aynca, New England Journal of Medicine'da yayin- lanan, dikkatle izlenmis hastalardan olusan bir calismada alkolan az mlktarlarda ye sfirekli ahnumn uzun dOnemde rnome kanseri gelis- tirrne riskini tartismasiz bir sekilde arttirdigiru gOstermistir (3).

Meme kanserinin yaklasik %an, hastalarin kendilerf tarafmdan belirlenmektedir (2). Bu nedenle, kadinnann dfizenli olarak kendi ken- dine meme muayenesi yontemini kullanarak kale, sertlesme yada gukurluklar olusumu yOnanden memelerini kontrol etmeleri konusunda sik sik egitilmelert gerekmektedir.

Catherine E. Crooks ye arkadaslanrun 1989 yilinda Amerika Birlesik Devletlerinde yaptiklan meme taramalarinin Onemi konu- sunda egitllmi kadinnlarda hemsirenin rolu basliikh galismalannda, kendi kendine meme muayene yOnteminin, meme kanserinin erken tanismda einem11 bir yeri olduğu, ancak hemsirelerin bu konuda daha sik egitim yapmalan gerektigini vurgulamislarthr (6).

Carol Reed ye arkadaslanm 1989 plinda Amerika Birlesik Dev- letlerinde yaptiklan, zenci kadinnlarda kendi kendine meme muayene uygulamasini etkileyen faktOrler calismalannda, yaslilann genclere gore bu muayeneyi daha sik uyguladiklanm, ayrica kendinde yada yalunlannda meme hastaligi Oykusu olanlarin daha sik uygu- ladiklanm istatistiksel olarak da onemli bulduklanrn belirtmislerdir. Ancak, kendi kendine meme muayenesint dazenliyada dazensiz uygu- layanlar arasinda meme kanseri konusundaki bilge puanlannin yak- lasik aym oldugunu saptamislardir (10).

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu gaisma. Izmir tli, Bornova Egitim ye Arastirma BOlgesine bagli Ergene Mahallesinde yapilmitir. Arashrrna verileri. Ege Oniversitesi Hemsirelik Yfiksek Okulu son sinif Ogreneilerinin Hall(Saglig' uygula-masi yaptiklan Kasim 1989-Aralik 1989 tarihlerI arasinda ogrenciler tarafmdan toplanmistir.

Arastirmanm evreni, bu bOlgede oturan ye 15-49 yas evil kadinlardir. Ogrenci hemsirelerin izledigi. rastgele segilmis 321 aile bu arastirnamn orneklemineI olusturmudur.

Arastirmada, veri toplama araci olarak tek anket formu

Anket formu uzerinde, kadinlann sosyodemografik Ozelliklerine. meme kanserlerinde risk faktOni olabilecek ye kendi kendine meme muayenesi konusunda bilge ye uygulama durumlanru etkileyebilecek etkenlere yonelik sorular yer almaktadır. Kadinlann kendi kendine meme muayene yontemi konusunda bilgi dfizeyierint degerlendirmek azere Saglik ye Sosyal Yardun Bakanligi Kanser Savas Daire Baskanhgmea bastinlan "Meme Kansertnin Erken Tarusmda En Etkin Arag Kendi Ellerinizdir" basli kh brosfir kullamlmistir (11). Bu brostir fizerinde kendi kendine meme muayene yentemi iie ilgili 2 adim yer almaktadır. Bu 2 adimin her ikisini de tam olarak anlatanlar "Biliyor", antalamayanlar "Bilmiyor", 2 adimdan birini anlatanlar "Kismen bIliyor" seklinde degerlendirilmistir.

BULGULAR VE YORUM

1. Kadinlann Sosyo-Demografik ezellikleri

Ornekleme alman kadinlann yaş ortalamasi 26.9 -; 13.30'dur. Kadinlann ilkokulu, %38.6'sl orta ogretimi, %5.0¹1 yfiksek egitimi bitirmislerdir. Ilkokuldan az egitim alanlarin orani ise, %10.0¹dur.

Kadinlann %87.5'i meslektz olup, saglik i kolunda meslek sahibi olanlarin orani ise yalrlizca %1.3'diar. Aynca kadmlann ev kanidir.

Kadinlann eslerinin cogunlugu (% 31.1) ilretim is kolunda calls-maktachr. Saglik is kolunda calisanlann orani yalnizca %1.6'dir.

2. Kadınların Doğurganlık, Emzirme ve Meme Hastalığı Beklentileri ve İleri Bilgiler

Kadınların çoğunluğunun, %45.8 ile tek çocuklu olduğu, ortalama yasayan çocuk sayısı 1.8 ; 10.26 olarak belirlenmiştir. çocuğu olmayan kadınların oranı yaklaşık % 3.4'dür.

Meme kanserinin gelişmesinde ilk doğum yaşı önemli olup, 18 yaşından önce doğum yapanlarda riskin, 30 yaşından sonra doğum yapanlara göre çok fazla olduğu bildirilmektedir (5). Bu çalışmada yer alan kadınların çoğunluğu %76.0 ile 18-25 yaşları arasında ilk doğumlarını yapmış olup, 18 yaşından önce ilk doğumlarını yapan kadınların oranı yalnızca %6.5'dir. Kadınların ilk doğum yaşı ortalaması 22.2 -1- 13.85'dir.

Kadınların % 72.0'inin adet kanaması sıkıdır. % 27.7'si gebelik yada erken doğum nedeniyle adet kanaması görmemiş olup, yalnızca 1 kadın menapozda olduğu saptanmıştır.

Hislop ve arkadaşları 1986 yılında İngiltere'de yaptıkları çalışmada, hormonal durum ve meme kanserine ait risk faktörleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu çalışmada toplam 512 kanser vakasından 265'inin 55 yaş ve üzerinde olduğu ve bu 265 vakadan 258'inin menapoz bitiminde, yalnızca 7'sinin menapoz öncesinde olduğunu belirtmişlerdir (8).

Kadınların %19.9'u daha önce meme muayenesi olduklarını, çoğunluğu (% 28.1) memede kitle nedeniyle başvurdularını belirtmişlerdir. Meme ile ilgili hastalık geçirenlerin oranı % 10.9 olup, bu hastalıklar arasında % 40.11 ile memenin iyi huylu tümörleri, %37.1 ile mastit, % 17.1 ile meme başında yara, % 5.7 ile meme kanseri yer almaktadır (Tablo 1. 2).

Tablo 1. Kadınların Daha Önce Meme Muayenesi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Meme Muayenesi (N = 321)	Sayı	Yüzdede
Oldu	64	19.9
Olmadı	257	80.1
Muayene Nedeni (N = 64)		
Memede Agra	10	15.6
Check - Up	11	17.2
Gebelik	5	7.8
Meme Başında Yara	3	4.7
Laktasyon	17	26.6
Memede Kitle	18	28.1

Tablo 2. Kadmiann Meme lie 11011 Basta Gegirme Dururnuna Gore Dagihim

Meme Ile ligili Hast. Gecirme Durumu (N= 321)	Say!	Yozde
Hastalik Gecirdi	35	10.9
1-lastahIc Gecirrnecli	286	
Gecirilen liastahlclar =3q		
Meme Kanser1	2	5.7
Mastit	13	37.1
Memede Mile (iyi huylu}	14	40.1
Meme Ba4mda Yam	6	17.1

3. Kadmiarm Meme lianseri ye Kend.I Kendirte Meme Muayene Vinteirti he Nip Bpi Dartnnu

Kadnlara, "Vienne Kanseri nedir?" sorusu yoneltildiginde, %48.6'si meme kanserini bildikierini belirtniisalup. cogunlugu % 85.3 ile meme kanserini, mernede kitle olarak tarumlamiOarthr. Kadnlarin bazilan, memede kitle a3rm sera agri, akinti ye 5ek11 bozukiugundan da saz etm4tir. Memede agrisiz kale yanitim verenlerin orani % 1.9, merne-nin kotu huylu hastaligl yamtmi verenlerin cram da % 8.3'diir.

Mary Ann Newcek ye arkada0annin 1989 yilinda Amerika Birleki. DevIellerrnde yapmi olduidari callşmada, kadnlarin cogunlugunun meme kanserini bildikleri, ancak bilgnerintn yeterli olmadigi sap-tanrm*tir (9),

Kadniara, meme kanserinin erken tamsinda kendi kendine meme muayene yOntemi konusunda daha Onceden bilgilerinin olup olmadigi soruldugunda, % 44.2'si bu konuda bilgi sahib' elduklanni

Bilgisi oldugunu belirten kadmlardan bu muayene pErntemini aniatmalan istendiginde, %71.8'inin kismen bildigi. % 21.0'inin hic bilmedigi, yalnizca % 6.2'sinin tam olarak bildigi sap-tannuştir (Table 3). Ayriea, kadmlara bu bilgylı nederen aldıkları so-ruldugunda, cofiluniugu (% 47.9) televizyondan, % 30.311 de saghk per-sonelinden yararIandiklaran beIirtmt*lerdir. Kadmlart meme kanseri konusunda bilingiendiren saglIk perseneli kapsamda ilk sirada he-him. IkInci Ergene Bolgesi'nde Halk Saglagi uygularnasi yapan Flernwelik Yuksek Okulu Ogrencileri yer almaktadır. Ayrica,

kadınların % 8.4'ünün akrabalarında meme kanseri olup, bu nedenle bilgilendiklerini belirtmişlerdir.

Ancak meme muayenesi uyguladığını belirten kadınların oranı % 66.2 iken, düzenli olarak (ayda 1 kez) bu muayeneyi uygulayanların oranı yalnızca % 24.5'dir (Tablo 4). Diğerleri (% 75.5) ise yada altı ayda bir kez uyguladıklarını belirtmişlerdir.

Her hafta yapılan muayene, kadınların çoğunluğunun (% 35.0) altı ayda bir meme muayenesi yaptıkları, % 33.0'ünün beş ayda bir meme muayenesi yaptığı, % 32.0'ünün de en az ayda bir kez meme muayenesi yaptığı belirtilmiştir. Ayrıca, meme muayenesi yapan kadınlarda meme kanseri bilgisinin artmadığı, hatta az sıklıkta muayene yapanlar ile aynı olduğu saptanmıştır (1).

Her iki amaçla sonuçlandı, kadınların kendi kendine meme muayenesi yapma sıklığının 5 ya da 6 ayda 1 kez olarak saptanması, yapılan diğer çalışmalarında da belirtildiği gibi meme kanserine yakalanma korkusunun onları engellediğini düşündürmektedir (4, 5, 9, 10).

Tablo 3. Kadınların Kendi Kendine Meme Muayenesi Uygulama Durumlarında Bilgi Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Kendi Kendine Meme Muayenesi Uyg. Yöntemi	Sayı	Yüzde
Bilgi Durumu (N = 321)		
Bilgisi Var	142	44.2
Bilgisi Yok	179	55.8
Bilgi Düzeyi (N = 142)		
Bilmiyor	9	6.2
Kısmen Biliyor	102	71.8
Biliyor	31	21.0

Tablo 4. Kadınların Kendi Kendine Meme Muayenesi Uygulama Durumlarına Göre Uygulama Sıklığına Göre Dağılımı

Kendi Kendine Meme Muayenesi Uyg. Yöntemi	Sayı	Yüzde
Uygulama Durumu (N = 142)		
Uyguluyor	94	66.2
Uygulamıyor	48	33.8
Uygulama sıklığı (Ns = 94)		
Düzenli	23	24.5
Düzensiz	71	75.5

Kadınların yaş gruplarına göre kendi kendilerine meme muayenesi konusundaki bilgi düzeyleri incelendiğinde, 30 yaş ve altında tam bilenlerin oranı % 7.5 iken, 31 yaş ve üzerinde % 2.8 'dir. Kısmen bilenlerde ise 31 yaş üzerindeki kadınlar çoğunluktadır (% 80.5). Bu sonuçlar, yaş ilerledikçe kadınların daha duyarlı olmaya başladıklarını düşündürmektedir.

Kadınların çalışır durumda olup olmadığına göre kendi kendine meme muayene yöntemi konusundaki bilgi düzeyleri incelendiğinde, çalışan kadınlarda tam bilenlerin oranı % 15.8 iken, çalışmayan kadınlarda yalnızca % 4.9'dur. Bu sonuçlar, kadınların ev dışı ücretli bir işte çalışmaması, sosyal statüsünün yanı sıra artan çevre etkilerinin de nedeni ile onların daha duyarlı hale getirilmiş olması ile açıklanabilir. Ancak çalışmayan kadınlarda kısmen bilenlerin oranının %73.9 ile çalışan kadınlara (% 57.9) göre daha fazla televizyonun gündüz programlarında bu konulara sıklıkla değinilmesinin bir uzantısı olduğunu düşündürmektedir.

Table 5. Kadınların Kendi Kendine Meme Muayene Yöntemi Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Daha Önce Meme Hastalığı Geçirme Durumuna Göre Dağılımı

	Hastalık Durumu				Toplam	
	Hast.	Geçirdi	Geçirmedi		S	%
Bilgi Düzeyi						
Biliyor	2	8.3	7	5.9	9	6.4
Kısmen Bilmiyor	18	75.0	84	71.2	102	71.8
Bilmiyor	4	16.7	27	22.9	31	21.8
Toplam	24	100.0	118	100.0	142	100.0

Table 5 incelendiğinde, daha önce meme hastalığı geçiren kadınlarda kendi kendine meme muayenesi bilenlerin oranı (% 8.3) geçirmeyenlere göre (% 5.9) daha fazladır.

Carol Reed'in yaptığı çalışmada, daha önce meme hastalığı deneyimli kadınların kendi kendine meme muayenesi yapma oranının daha fazla olduğu belirtilmiştir (10).

**Tablo 6. Kadmlann Kendi Kendine Meme Muayene Yonteml Konusun-
daki Mgt Dilzeylerinin Daha Once Meme Muayenesi Olma Du-
rurnuna Gore Dagihnu**

	Meme Muayenesi Olma Durumu					
	Muayene Oldu		Muay. Olmach		Toplam	
Mgt Duzeyl						
Biliyor	3	10.8	6	5.9	9	6.4
Kismen Biliyor	29	70.7	73	72.3	102	71.8
Bilmiyor	9	21.9	22	21.8	31	21.8
Toplam	41	100.0	101	100.0	142	100.0

Kolmogrov-Smimov : BD : 0.25, p > 0.05
GD : 0.01

Tablo 6 incelendiginde, daha Once meme muayenesi olan kadmlarla kenclt kendine meme muayene yOntemint tam olarak bilenlerin oranı % 10.8 iken, daha Once meme muayene oykiisti olmayanlarda % Bu sonuclar istatistasel olarak arilamli olmarnakla birlikte Tablo 1'de de gOrilldfigil gibi, claha once meme muayene uyltiusu veren kadmlann cogunlugunun % 28.1 ile memede kitle nedeni ile he-lame basvurdugu gOzontine almdigmda. onceden bu muayeneyi

clene-

yimlemenin dogal bir sonucu olarak ele alinabilir.

SONU?

Arastirmadan elde edilen sonuclar, kadmlann yaklasik yansinin meme kanserinin erken tanisinda kends kendine meme muayene yOnterni konusunda daha Once bilge sahib' olduldan› belirtmelerine ragmen. bu bilgilerinin yeterli almachgml gOsterrnektedir.

Kadmiann bilge acismdan hazer olduk]ari goz anime alinarak, bunu pekistirrnek icin onemli bir hizmet araci clan egtim etkili bir sekikle kullarnlmalichr. Ancak sonuclar, saglik Orgatianfin bu alanda yeterli egitirn sunmadigini gosterirken. kitle lletisim araglan kul-lanularak yapilan saglik egitimInin, tilkerniz kosullannda gereksinirni olan gruplarda davrams degisikligi olusturmada yeterli olamayacagi goruunu dogrulamaktadir.

Bireylerin aktif saglanmasi icin etekli bir saglik bakum on kosul olup, hizmet sundugumuz kisileri gerekli bilgi ye becerilerle donatarak, onlar adma karar alma yerine kendilerinin karar alabilecegi kosullan olusturmak gerekir. Kadmiara meme kanserinin

nedenlerinin Ogretilmesi ye meme kanserinin erken tanisinda kendi kendine meme muayene yOnteminin ogretilip, duzenli olarak uygulamasi ile meme kanserlerinin erken asamada yakalanma sansuu arttirabilir. Bu konuda, en uc bolgelerde halka saglik hizmeti sunan ebe ye hemsirelere onemli orev ye sorumluluklar thismektedir.

TEŞEKKÜR

Bu arastirmaya katilan, asagida isimleri bulunan ogrenci arkadaslanma tesekkar ederim.

Helen Sarmadi	Hatice Kagiakkocabas	Zarifeltekin
Selma Akkas	Nurten Geer	Rernziye Keskin
Fatma cirah	Naime Cihangir	Ernine Karadurnan
Sevgi Altih	Ayten Oztfirk	Nurcan Aydin
Ismahan Sapmaz	Nadire Aralik	Sevin Gonen
Serpil Karadeniz	Semanur Kanzik	Ozgal Avcı

SUMMARY

The Knowledge of 'Parried Women Between15-40 Ages About Breat Self-Examination

Breast cancer is significant among women that the last time.

The purpose of this study is determination of the knowledge of married women between 15-49 ages about Breast Self-Examination for early detection of breast cancer.

This study conducted on a group of women (321) who live in Ergene District.

As the results of this study, half percentage of women (% 44.2) found to have a knowledge about breast self-examination but % 6.2 women only answered the questions accurately.

KAYNAKÇA

1. **Alican, F., Meme Kanseri. Istanbul, 1981.**
2. **Bartley, V., Kanser Hemsireliginde Temel Kavramlar. Uluslararası Kanser Sava. Birliği (UICC) Türk Kanser Arastırma ve Savaş Kurumu, 1. Baskı. Ankara, 1987, 78-89.**
3. **Baum, M., Meme Kanseri. ed. : Ozbal, O., Yilmaz, M.. Oxford, New-York, Tokyo, 1988, 1-119.**
4. **Capra, L. G., Case of the Cancer Patient. Second ed., London, 1986. 229-235.**
5. **Clarke, D., Sandie, S., "Factors Involved in Nurse's Teaching Breast Self-Examination", Cancer Nursing, 12 : 1, 41-46, 1989.**
6. **Crooks, C. E., James, S. D.. "Educating Women About The Importance of Breast Screenings" The Nurse's Role", Cancer Nursing, 12 : 3, 161-164. 1989.**
7. **Firat. D., Kliciıksu, N., Kanser Konusunda Genel Bilgiler. Türk Kanser Arastırma ve Savaş Kurumu Yayınlan, Ankara, 1987, 51-55.**
8. **Hislop, G. T., Coldvan, A. J., Elwood, M. J., Skippen, H. D., "Relationship Between Risk Factors for Breast Cancer and Hormonal Status", In. J. of Epid., 15 : 4, Great Britain, 469-477, 1986.**
9. **Newceek, M. A., "Factors influencing Black Women's Breast Self Examination Practice". Cancer Nursing An Int. J. For Cancer Care, 12 : 6. 339-343, 1989.**
10. **Reed, C. A., "Cancer Prevention", Cancer Nursing An Int. J. For Cancer Care, 12 : 6. 319, 1989.**
11. **Saglık ve Sosyal Yard= Bakanligi Kanser Savaş Daire Başkanligi. Meme Kanserinin Erken Tanısında En Etkili Arac Kendi Ellerinizdir. Yayın No . 516, Ankara, 1986.**
12. **Saglık Bakanligi Kanser Savaş Daire** **Kanser Nedir?**
Yayın No. 516, Ankara. 1990.